

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 7 kwietnia 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. na podstawie art. 138 ust. 3 Ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U z 2013 r., poz. 1440 ze zm.) zobowiązał wnioskodawcę J. P. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1.08.2015 r. do 31.12.2015 r. w kwocie 1772,24 zł. Organ rentowy podniósł, że ubezpieczony pobrał nienależne świadczenie z tytułu renty W. P. wypłacone po dacie zgonu osoby uprawnionej. (decyzja k. 167 - 168 akt ZUS)

J. P. powyższą decyzją uznał za krzywdzącą i w dniu 23 maja 2016 r. złożył odwołanie do Sądu Okręgowego w Łodzi wnosząc o jej zmianę. Wnioskodawca podniósł, że decyzją organu rentowego z dnia 30.12.2015 r. w przedmiocie podjęcia wypłaty renty rodzinnej został on jako opiekun W. P. ustanowiony osobą uprawnioną do poboru jej świadczenia. Decyzja z dnia 30.12.2015 r. jest prawomocna i do chwili obecnej nie została uchylona. Nadto skarżący wskazał, że zaskarżona decyzja dotyczy świadczeń za okres od 1.08.2015 r. do 31.12.2015 r., których W. P. nie mogła odebrać osobiście ze względu na stan zdrowia. Z tego powodu zostało wszczęte postępowanie o ubezwłasnowolnienie W. P. a J. P. został uznany za osobę uprawnioną do odbioru tych świadczeń. Świadczenia za powyższy okres w ocenie odwołującego się nie mogą być zatem uznane za nienależne. (odwołania k. 2 – 2 verte)

Organ rentowy w dniu 22 czerwca 2016 r. złożył odpowiedź na odwołanie, w której wniósł o jego oddalenie wywodząc jak w zaskarżonej decyzji. (odpowiedź na odwołanie k. 5 - 6)

Sąd Okręgowy w Łodzi ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawca J. P. był wnukiem W. P.. (zeznania wnioskodawcy 00:02:13)

Decyzją z dnia 13 lutego 2009 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. przyznał W. P. rentę rodzinną po zmarłym mężu Z. P. od dnia 11.01.2009 r. Termin płatności renty ustalono na 15 dzień każdego miesiąca. (decyzja k. 36 akt ZUS)

Babcia wnioskodawcy mieszkała w S. przy ul. (...) PRL. J. P. zamieszkiwał też w tej miejscowości ale pod innym adresem. W. P. pod tym adresem mieszkała sama i utrzymywała się z własnej emerytury. Emeryturę odbierała osobiście od listonosza. Rodzina, w tym wnioskodawca, odwiedzała W. P. codziennie. (zeznania wnioskodawcy 00:02:13, 00:15:09)

W. P. w styczniu 2014 r. złamała sobie nogę i do maja 2015r. ktoś z członków rodziny zostawał u niej na noc, w ciągu dnia zaś miała opiekunkę, którą prywatnie zatrudniła rodzina. W. P. od maja 2015r przebywała w Zakładzie (...) w Ż.. Placówka Lecznicza pobierała należność za pobyt wysokości 1700 zł. Około 70-80% emerytury W. P. było pobierane przez Zakład (...). Organ rentowy przelewał świadczenie emerytalne na konto Zakładu (...). Emerytury ZUS kierował do W. P., ale ona ich nie odbierała i były one następnie, w części ponad kwoty pobrane przez Zakład (...), zwracane do ZUS, ponieważ wyżej wymieniona była nieprzytomna i nie mogła podpisać pokwitowania odbioru pieniędzy. (zeznania wnioskodawcy 00:02:13 – 00:07:18)

Wysokość świadczenia rentowego W. P. pobieranego w 2015 r. wynosiła 1930 zł brutto miesięcznie. (decyzja ZUS k. 89 - 90)

W dniu 12 października 2015 r. J. P. złożył do Sądu Okręgowego w Łodzi wniosek o ubezwłasnowolnienie W. P.. (wniosek k. 135 – 136 akt ZUS)

W dniu 12 grudnia 2015 r. ubezpieczony złożył do organu rentowego wniosek o przekazanie zaległych świadczeń emerytalnych W. P. na jego rachunek bankowy. (wniosek k. 133 – 134 akt ZUS)

Prawomocną decyzją z dnia 30.12.2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych podjął wypłatę renty rodzinnej uprawnionej W. P. i uznał, że od dnia 01.01.2016 r. świadczenia przysługujące wyżej wymienionej będą przekazywane do rąk J. P. jako opiekuna. (decyzja k. 137 – 138 akt ZUS)

Od daty wydania wskazanej wyżej decyzji świadczenie przysługujące W. P. były przysyłane na adres miejsca zamieszkania wnioskodawcy. Wypłaty przedmiotowego świadczenia rentowego za okres sierpień – grudzień 2015 r. nastąpiły do rąk wnioskodawcy w dniach: 14,18,19,21 i 22 stycznia 2016 r. (zeznania wnioskodawcy 00:07:18 – 00:14:26, notatka o dokonanych wypłatach k. 151 – 152 akt ZUS)

W. P. zmarła w dniu 19 grudnia 2015 r. w Ż. w Zakładzie (...). (kopia odpisu skróconego aktu zgonu k. 157 - 158 akt ZUS, zeznania wnioskodawcy 00:02:13)

Informację o śmierci wyżej wymienionej ZUS otrzymał w dniu 29.12.2015 r. a więc dzień przed wydaniem prawomocnej decyzji o wznowieniu wypłaty renty rodzinnej do rąk wnioskodawcy. (pismo P. Opiekuńczo – Leczniczej k. 155 – 156 akt ZUS)

Decyzją z dnia 7 kwietnia 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. zobowiązał wnioskodawcę J. P. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od 1.08.2015 r. do 31.12.2015 r. w kwocie 1772,24 zł. Organ rentowy podniósł, że ubezpieczony pobrał nienależne świadczenie z tytułu renty W. P. wypłacone po dacie zgonu osoby uprawnionej. (decyzja k. 167 - 168 akt ZUS)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił w oparciu o całokształt materiału dowodowego zebranego w sprawie, w szczególności o dokumenty zawarte w aktach sprawy oraz w załączonych do akt sprawy aktach rentowych ZUS oraz o zeznania wnioskodawcy. Zebrany w sprawie materiał dowodowy jest niesporny i nie budzi wątpliwości, pozwalając tym samym na wydanie rozstrzygnięcia.

Sąd Okręgowy w Łodzi zważył , co następuje:

Odwołanie J. P. zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016 r., poz. 887 z późn. zm.) osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu.

Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się:

- 1)** świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;
- 2)** świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się również świadczenia wypłacone z przyczyn niezależnych od organu rentowego osobie innej niż wskazana w decyzji tego organu. Nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń za okres dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ rentowy o zajściu okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, a mimo to świadczenia były jej nadal wypłacane, w pozostałych zaś wypadkach - za okres dłuższy niż 3 lata, z zastrzeżeniem ust. 5. Kwoty nienależnie pobranych świadczeń w związku z osiągnięciem przychodów, o których mowa w art. 104 ust. 1, podlegają zwrotowi za okres nie dłuższy niż 1 rok kalendarzowy poprzedzający rok, w którym wydano decyzję o rozliczeniu świadczenia, jeżeli osoba pobierająca to

świadczenie powiadomiła organ rentowy o osiągnięciu przychodu, w pozostałych zaś przypadkach - za okres nie dłuższy niż 3 lata kalendarzowe poprzedzające rok wydania tej decyzji.

Organ rentowy może odstąpić od żądania zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń w całości lub w części, zmniejszyć wysokość potrąceń, ustaloną zgodnie z art. 140 ust. 4 pkt 1, lub zawiesić dokonywanie tych potrąceń na okres nie dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli zachodzą szczególnie uzasadnione okoliczności.

Podobna regulacja znajduje się w 84 ust 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2015 r., poz. 121 ze zm.) stanowiącym, że osoba, która pobrała nienależne świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu, wraz z odsetkami, w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11.

Jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ wypłacający te świadczenia o zajściu okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty, a mimo to świadczenia były nadal wypłacane, kwoty nienależnie pobranych świadczeń z ubezpieczeń społecznych podlegają zwrotowi bez odsetek. (ust. 11)

Zgodnie z dyspozycją art. 6 k.c. to na organie rentowym się spoczywał ciężar dowodowy w przedmiotowej sprawie, zatem to on powinien był udowodnić okoliczności, z których wywodzi skutki prawne. Sąd nie jest zaś zobowiązany do przeprowadzenia z urzędu dowodów zmierzających do wyjaśnienia okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 232 k.p.c.).

Przekładając powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy wskazać należy, że organ rentowy nie udowodnił, aby wypłacone do rąk wnioskodawcy świadczenie rentowe było nienależnie pobranym w rozumieniu przytoczonych wyżej przepisów.

W przedmiotowym postępowaniu ustalono, że W. P. - babka wnioskodawcy pobierała rentę rodzinną po zmarłym mężu. Od maja 2015 r. W. P. przebywała w Zakładzie (...) i część jej świadczenia była pobierana przez placówkę leczniczą a pozostała część była zwracana do organu rentowego. Trzeba podkreślić, że ZUS wypłacał regularnie za sporny okres rentę rodzinną która pokrywała koszty pobytu W. P. w placówce leczniczej a tylko pozostała część (około 1/6) była zwracana do ZUS bo placówka nie mogła uzyskać podpisu od świadczeniobiorcy.

W dniu 19 grudnia 2015 r. wyżej wymieniona zmarła, jednakże przed datą jej zgonu J. P. złożył wniosek o przekazanie zaległych świadczeń emerytalnych na jego rachunek bankowy. Następnie prawomocną i nie uchyloną decyzją z dnia 30.12.2015 r. ZUS uznał, że od dnia 1.01.2016 r. świadczenia przysługujące W. P. będą przekazywane do rąk wnioskodawcy jako opiekuna.

W tym stanie rzeczy uznać należy, że świadczenie emerytalne W. P. zostało wypłacone osobie uprawnionej. Na podstawie bowiem decyzji ZUS z dnia 30.12.2015 r. wnioskodawca został uznany za pełnomocnika swojej babki uprawnionego do odbioru jej świadczenia emerytalnego a wniosek o wypłatę świadczeń złożył za jej życia. Przedmiotowa decyzja zapadła już po dacie, w której organ rentowy powziął wiadomość o śmierci W. P., o czym świadczy prezentata z datą 19.12.2015 r. na piśmie Zakładu (...) informującego o zgonie.

W wyroku z dnia 28 stycznia 2008 r. w sprawie I UK 173/07, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że sąd ubezpieczeń społecznych jest związany ostateczną decyzją, od której strona nie wniosła odwołania w trybie art. 477(9) k.p.c. ani nie podważyła jej skuteczności w inny, prawem przewidziany, sposób.

Powszechnie przyjmuje się zasadę uwzględniania przez sądy skutków prawnych orzeczeń organów administracyjnych. Ma to swoje źródło w prawnym rozgraniczeniu drogi sądowej i drogi administracyjnej, czego wyrazem są art. 2 § 3 i art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c. oraz art. 16 i art. 97 § 1 pkt 4 k.p.a., a także określona w Konstytucji RP idea podziału władz (art. 10). Jeśli zatem przez organ administracyjny – w tym ZUS – została wydana decyzja dotycząca praw lub obowiązków danej osoby, to w razie jej niezaskarżenia sąd musi mieć na względzie przy rozstrzygnięciu innych spraw dotyczących tej

osoby wynikający z niej stan prawny. Znajduje tu bowiem zastosowanie zasada domniemania prawidłowości aktów administracyjnych, zgodnie z którą wywołują one skutki prawne i wiążą inne organy państwowe, w tym sądy.

Dodać należy, że przedmiot rozpoznania w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych stanowi, przede wszystkim, żądanie wnioskodawcy. Jeżeli to rozszczeń organ rentowy błędnie zakwalifikował, wydając decyzję w oparciu o błędną podstawę prawną, sąd nie może oddalić odwołania z powołaniem się na związanie z tą podstawą. (wyrok SN z dnia 2.10.2008 r. w sprawie I UK 88/08).

W tej sytuacji Sąd ubezpieczeń społecznych nie mógł pominąć prawidłowo wydanej decyzji o wypłacie świadczeń należnych i wypłaconych przez ZUS na rzecz W. P. do rąk jej wnuka, jako osoby uprawnionej.

Godzi się podkreślić, że w kontekście unormowań ustawy emerytalnej śmierć emeryta lub rencisty ma różne konsekwencje dla istnienia i realizacji uprawnień zmarłego do świadczeń przewidzianych w tym akcie. Z mocy art. 101 pkt 2 ustawy emerytalnej z dniem śmierci świadczeniobiorcy ustaje jego prawo do emerytury lub renty. Prawo do dalszych świadczeń nie przechodzi zatem na inne osoby. Regulacja art. 101 pkt 2 ustawy emerytalnej koresponduje z przepisem art. 922 § 2 k.c., w myśl którego nie wchodzi w skład spadku prawa i obowiązki zmarłego ściśle związane z jego osobą. Natomiast wobec braku odmiennych uregulowań w ustawie emerytalnej, świadczenia przysługujące emerytowi (renciście) i zrealizowane za jego życia (np. w drodze przelewu na rachunek bankowy świadczeniobiorcy czy na rachunek placówki którą wskazał świadczeniobiorca) wchodzi w skład spadku po zmarłym i stosownie do art. 922 § 1 k.c. podlegają dziedziczeniu zgodnie z przepisami księgi czwartej Kodeksu cywilnego. Z kolei świadczenia przysługujące uprawnionemu i niezrealizowane do dnia jego śmierci (niewypłacone) są z mocy art. 922 § 2 k.c. wyłączone ze spadku, jako przechodzące na oznaczone osoby niezależnie od tego, czy są spadkobiercami. Art. 136 ustawy emerytalnej ustanawia bowiem odrębne od dziedziczenia następstwo prawne w tym zakresie.

Skoro świadczenia rentowe W. P. były faktycznie doręczone uprawnionemu odbiorcy (placówce leczniczej wskazanej przez W. P.) to oznacza, że weszły w skład spadku (stały się masą spadkową). Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 stycznia 2015 r. w sprawie II UK 144/14.

Powyższe oznacza, że wnioskodawca ma prawo pobrać pieniądze, które weszły do spadku. Przy czym, czym innym jest uprawnienie do odbioru świadczenia a czym innym bycie spadkobiercą.

Jak już wyżej wskazano bez wątpienia wnioskodawca był uprawniony do odbioru świadczenia, co wynikało z prawomocnej decyzji ZUS z dnia 30.12.2015 r.

Wskazać przy tym trzeba, że wnioskodawcy wypłacono świadczenia za miesiące, kiedy jego babka jeszcze żyła, gdyż wypłaty dotyczyły tylko miesięcy: czerwiec - grudzień 2015 r.

W ocenie Sądu w sytuacji, gdy w części następowały zwroty świadczenia emerytalnego z placówki leczniczej to na organie rentowym spoczywał obowiązek dokładnego wyjaśnienia tych okoliczności, czego jednak Zakład nie uczynił. Najbliższa rodzina osoby wskazanej w decyzji ZUS w przedmiocie przyznania świadczenia, nie musi wiedzieć, że następują zwroty świadczenia. Uchybienie w tym zakresie nie może więc obciążać J. P., który ze swojej strony dochował należytej staranności składając wniosek o wypłatę świadczenia za życia W. P..

Zatem brak było podstaw faktycznych i prawnych do kwalifikacji stanu faktycznego niniejszej sprawy oraz bezspornego pobrania przez wnioskodawcę wypłaconego mu przez ZUS świadczenia rentowego, jako świadczenia nienależnie pobranego w rozumieniu art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, co z kolei rodziłoby skutek obowiązku zwrotu tego świadczenia zgodnie z treścią art. 138 ust 1 powołanej ustawy.

Z uwagi na powyższe Sąd Okręgowy w Łodzi na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddziału w Ł. z dnia 7 kwietnia 2016 r. i orzekł jak w sentencji wyroku.

Z/ odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć organowi rentowemu, wypożyczając akta rentowe.

K.B.